

ЕНЕРГІЯ БАГАТОГРАННОГО ТАЛАНТУ

До 70-річчя члена-кореспондента НАН України М.Ю. Ільченка

Наукова діяльність видатного вченого в галузі радіоелектроніки і телекомунікацій члена-кореспондента НАН України Михайла Юхимовича Ільченка надзвичайно багатогранна. Його фундаментальні дослідження оригінальні, сміливі в постановці проблеми і завжди спрямовані на масштабне практичне використання. Багато років свого життя вчений присвятив підготовці молодих фахівців, дослідженню історії науки і техніки, науково-організаційній діяльності, громадській роботі. Кожну справу Михайло Юхимович робить творчо, енергійно, сповна вкладаючи в неї свій талант і досвід.

Народився М.Ю. Ільченко 13 вересня 1941 р. у с. Літки Броварського району на Київщині. У 1964 р. закінчив Київський політехнічний інститут (тепер Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»). У стінах цього прославленого закладу він сформувався як інженер і вчений-педагог, став проректором з наукової роботи.

Ще на першому етапі наукової діяльності, який можна виокремити 1964–1982 роками, він провів цикл фундаментальних фізико-технічних досліджень, що зумовили створення нового класу твердотільних коливальних систем на основі діелектриків і феритів. Учений визначив, систематизував і математично змодельював найзагальніші закономірності взаємодії з електромагнітними полями надвисоких частот феритових і діелектричних елементів, які розміщені в різних хвилеводних системах і мають резонансний характер указаної взаємодії.

Завдяки дослідженням М.Ю. Ільченка виведено оригінальні формули для розра-

М.Ю. Ільченко

хунку характеристик конкретних електродинамічних систем, запропоновано десятки нових радіотехнічних пристроїв. Ці результати лягли в основу його докторської дис-

ертації, захищеної в 1980 р. в Інституті кібернетики НАН України. А їх реалізацію в народному господарстві відзначено в 1983 р. Державною премією УРСР у галузі науки і техніки.

На 1983–1990 рр. припав другий етап наукової творчості ювіляра. Він позначений створенням нового класу мініатюрних твердотільних пристроїв, до яких поряд з діелектричними резонаторами входили активні напівпровідникові прилади. За їх розроблення і впровадження в космічну апаратуру супутникових телекомунікацій спеціального призначення М.Ю. Ільченко разом з іншими творцями стає в 1990 р. лауреатом Державної премії СРСР у галузі науки і техніки.

У 90-х рр. в Україні розпочалося широке використання розробок мікрохвильової техніки для створення сучасних засобів телекомунікацій. З цим пов'язаний наступний етап діяльності вченого, під час якого, до речі, Михайла Юхимовича обрано членом-кореспондентом НАН України (1997). Під його керівництвом виконано три загальнодержавні науково-технічні програми з проблем телекомунікацій. Праця отримала високу оцінку — премію імені академіка С.О. Лебедева НАН України (2000).

Михайло Юхимович керував комплексною роботою зі створення інформаційно-телекомунікаційних систем з використанням мікрохвильових технологій і спеціалізованих обчислювальних засобів, спрямованою на виконання завдань, передбачених Указами Президента України, Національною програмою інформатизації, постановами Уряду. Завдяки світовому рівню результатів і масштабному впровадженню цієї роботи в 2004 р. присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки.

М.Ю. Ільченко опікується таким важливим напрямом, як історія науки і техніки, готує спеціалістів у цій сфері, здійснює наукове керівництво Державним політехніч-

ним музеєм, вивчає діяльність видатних вітчизняних творців історії техніки, сприяє проведенню започаткованих за ініціативи Б.Є. Патона наукових читань з циклу «Видатні конструктори України» у Державному політехнічному музеї.

У 1990 р. Михайло Юхимович організував і очолив Науково-дослідний інститут радіоелектронної техніки «ТОР» (з 2000 р. — НДІ телекомунікацій при НТУУ «КПІ»), який працює під науково-методичним керівництвом Відділення інформатики НАН України і розробляє сучасні телекомунікаційні системи і технології, пов'язані, зокрема, з широкосмуговим безпроводовим доступом, цифровим телебаченням тощо. М.Ю. Ільченко — головний конструктор робіт, виконаних на завдання Міністерства оборони України й упроваджених у повсякденну діяльність відомства. Водночас учений щедро віддає свій багатий інтелектуальний потенціал вихованню молодого покоління фахівців. На основі його розробок сформувалась низка навчальних дисциплін. За ініціативою М.Ю. Ільченка засновано кафедру телекомунікацій, яка першою в країні розпочала підготовку фахівців з проектування і розроблення сучасних засобів телекомунікацій. Тут є аспірантура і докторантура. НДІ телекомунікацій та значена кафедра стали базисом для організації в 2002 р. під керівництвом ювіляра Навчально-наукового інституту телекомунікаційних систем.

Серед учнів Михайла Юхимовича — 6 докторів, 14 кандидатів наук.

З 1988 р. М.Ю. Ільченко як проректор з наукової роботи Національного технічного університету України «КПІ» упроваджує нові форми організації університетської науки, зокрема в університеті створено кілька науково-дослідних інститутів, КБ, інженерних центрів, інноваційних структур. За його безпосередньою участю в установі реалізовано низку важливих проектів. Зокрема,

створено Державний політехнічний музей, науковий і технологічний парки «Київська політехніка», університет став національним, отримав статус дослідницького тощо.

Ученому належить більше 500 праць, серед яких 22 монографії та навчальні посібники, понад 100 авторських свідоцтв і патентів на винаходи і нові моделі. М.Ю. Ільченко — головний редактор журналів «Telecommunication Sciences», «Дослідження з історії техніки».

Багато енергії віддає Михайло Юхимович науково-організаційній та громадській роботі. Зокрема за його участю згідно з Розпорядженням Президента України розроблено Концепцію розвитку наукової сфери України. Упродовж багатьох років він входить до Консультативної ради з питань інформатизації при Верховній Раді України. Особисто брав участь у підготовці проектів законодавчих актів з інформаційних технологій та інноваційної діяльності, у т.ч. Закону України «Про науковий парк «Київська політехніка». В опрацюванні нормативних документів з організації науки й освіти у вищих навчальних закладах використовують досвід Ради проректорів з наукової роботи й Атестаційної колегії МОН України. Першу організацію ювіляр очолює, до другої належить. А після створення ВАК України М.Ю. Ільченко виконував обов'язки голови її експертної ради з напряму «Радіотехніка. Електроніка. Телекомунікації». Він голова спеціалізованої ради НТУУ «КПІ» із захисту докторських і кандидатських дисертацій з радіотехнічних і телекомунікаційних спеціальностей, науково-методичної комісії Міністерства освіти і науки України з радіотехніки та телекомунікацій; заступник академіка-секрета-

ря Відділення інформатики НАН України; член секції Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, Громадської ради Держкомінформнауки України.

М.Ю. Ільченко і його наукова школа визнані в Україні і поза нею. Учений входить до Міжнародної академії наук вищої школи, Міжнародної академії інженерних наук. Він почесний член Інституту інженерів з електротехніки та електроніки (США), ін. міжнародних організацій; співголова від України Програмного комітету двадцяти Міжнародних конференцій з мікрохвильових і телекомунікаційних технологій «Криміко», праці яких уже понад 10 років представлено у світовій інформаційній базі «Scopus». Тож, як справедливо зазначив віце-президент Російської академії наук, лауреат Нобелівської премії Жорес Іванович Алфьоров, «професор М.Е. Ільченко своїм видаючимся научным вкладом и организационной деятельностью способствует укреплению авторитета украинской научной школы».

Ученого нагороджено почесними відзнаками Президента України — орденами «За заслуги» II (2011) і III (1998) ступеня; Почесними Грамотами Кабінету Міністрів (2001) і Верховної Ради України (2009). Він заслужений діяч науки і техніки України (1992), почесний зв'язківець України (2002), заслужений професор НТУУ «КПІ» (2009). Побажаємо ювілярові ще довгі роки бути таким же креативним, енергійним, активним і збагатити свій творчий доробок багатьма новими науковими здобутками.

Іван СЕРПІЄНКО,
академік НАН України,
директор Інституту кібернетики
ім. В.М. Глушкова НАН України